

HUKUKÎ BİLGİLER MECMUASI

SAHİP VE BAŞMUHARRİRİ :

Paris Hukuk Fakültesi Doktörü

AVUKAT

GAD FRANKO MİLÂSLI

Adres : Galata, Bahtiyar han Bay Gad Franko yazıhanesi

Telefon : 43009

Bir nüshanın bedeli 25 kuruştur.

Bir senelik abonemanı posta ücretile beraber 250 kuruştur.

Türkiye harici için 300 kuruştur.

İSTANBUL

HANRİ ZELLİÇ VE MAHDUMU Basımevi

1936

MALÎ TETKİKLER

Kaza Birliği

Vergilere dair

Kazanın parçalanmaması, bu babta vahdede doğru yürümenin faideli olduğu değil farz olduğu hakkındaki idiamın isabetinde musırım; yıllar geçiyor, her gün gördüğüm misallerle kaza hakkının öteye beriye verilmesinden faide değil zarar çıktığına şahid oluyorum.

Dünyanın her tarafında kudret ve kuvvet sahibi olanlar — tabiati beşer muktezasından olarak — o kuvveti bazan hüsnü istimale ve fakat çok defalar süistimale mütemayildirler; buna çaresaz olacak cezrî bir tarik yoktur; âmme kuvvetile fert yekdiğerile karşılaştıklarında kuvvet, âmme hakkını temsil eden mekâmda bulunduğundan daima fert onun önünde ezilmeğe mahkûmdur. Bunun içindirki bir çok kanunlarla âmme kuvvetinin icraâtına karşı ferde şikayet yolları, itiraz hakları gösterilmiştir; fakat idareye karşı yapılacak şikâyet ve itiraz, yine idareye arz edilecek ise bundan beklenecek faidenin büyük bir kısmı bertaraf ediliyor demektir.

Denilecekki idarî bir makama müracaatla idiayi hak etmekle mahkemeye müracaatla maadlet talep etmek arasında ne fark vardır? Fark çoktur; İdarî mekâm, prensip itibarıyla ferdin hakkını eseri atıfet olarak kabul eder; Hâkim kanun namına emreder; ne hacet? her işi ehline tevdi etmek kâidesini takip etsek kanunların hüsnü tefsiri ve hüsnü tatbiki, hakikatın taharri ve ilânı bu işi meslek ve san'at ittihaz edenlere, yani meslekden yetişme ve adliye manzumesine dahil olan mahkemelere havale etmekten başka makul bir yol tasavvur edilebilir mi?

Zaten hak noktasından—ve millî müdafaaya ve âmme haklarına mütedair hususlar haricinde olarak — hükûmet ile fert arasında, kanun nazarında fark olmaz; fark olmadıkça, bu iki unsur arasında mütehaddis ihtilâfların halli maksadile ayrı bir muessese teşkili için mantikî bir sebep mevcut değildir.

Nazariye kısmını bir tarafa bırakupta amelî bir surette meseleyi tetkik edecek olsak, idarecilerin ve maliyecilerin kemali dikkatle

Adliyenin yetkesi (salâhiyeti) hududundan çıkardıkları işler arasında evvela vergi sonra maadın ihtilâfları göze çarpar; yani hükümetle fertler arasında verginin esasına, matrahına ve tahakkukuna ait hususlarla madenlerin imtiyazlarına mütedair olarak Devletle mütehaddis münazaalar (mahkemelere ait olmamak üzere) İdarî kazanın selâhiyetine ithal edilmiştir; acaba böyle yapmakta bir zaruret, bir gâye, bir faide var mıdır? Bence yoktur.

Bir defa maadın meselelerini göz önüne getirelim; bu babta Devletle fert arasında tahaddüs edebilecek nazar ihtilâfı neden sanati hüküm vermekten ibaret olan hâkimler hal edemesinler? ve neden idarî bir dairenin, bir mahkemeden daha isabetli bir görüşle, bu ihtilâfı ihata edebileceğine hükmediliyor?

Vergilere gelelim: Bu işi sırf idareciler elinde bırakmakta nisfett olamayacağını gören kanun — koyanlaremiz bir defa tetkik itirazat ve temyiz komisyonlarını bir adliyecinin riyaseti altına koydular; demek ki hakkı bulup söylemek hususunda bir Adliye müntesebinin müreccah olduğu kabul edildi; hal bu merkezde iken meselâ tetkik itirazât komisyonunu teşkil eden zevatı, ayrı bir dairede oturacaklarına, adliye binasına yerleştirsek, ve onlara bir hâkim kisvesi giydirerek (Sen bu vergi işlerini hâkim gibi tetkik ve hal edeceksin) disek kime ne zarar olur?

Elbisenin bile beşerin amellerinde müessir olduğu unutulmamak iktiza ettiği gibi artık bir dairenin memuru olmasından ziyade adliyenin azilden masun bir hâkimi sıfatıyla hüküm verecek kimselerin istiklâli efkârına daha fazla güvenmekte, elbete ki, isabet vardır. Bunda bir bütce meselesi bile yoktur; çünkü hali hazırda üç âzaya verilen maaşlar, hâkim maaşlarından dün olmadığı gibi kalemlerin teşkilâtıda bir mahkeme kaleminden geri kalmıyor; binaenaleyh yapılacak tâdil pek küçüktür, münasip görülecek yerlerde reis-Mahiye vekilinin değil-adliye vekilinin intihab olacağı bir adliyecî ile maliye vekâletinin namzetlerinden olmak üzere yine Adliye Vekilinin seçeceği iki azâdan mürekkep olmak üzere tetkik itirazat mahkemesinin teşekkül edeceğini ve böyle bir mahkemenin teşekkülüne mahal olmayan yerlerde vergi itirazatının mahalli mahkemelerce rü'yet edileceğini

tansis etmek kâfidir; bu mahkemeler huzurunda bu davalar usul muhakemenin çerçevesi dahilinde takip edilmek suretile herkesin hakları mahfuz tutulur; hali hazırda itiraz yapıldıktan sonra, mükellefin neticei kararı beklemekten başka çaresi yoktur; usulen işini takibe bile müsaade edilmemektedir.

Mükelleflere, usulu muhakemeye göre takip maslahata ve adliye manzumesine dahil bir hâkim veya mahkeme huzurunda mudafaai hakka salâhiyet verildikten sonra temyiz komisyonlarına mahal kalmıyabilir; o vakit temyzde yeni bir (idari davalar dairesi) ünvanı altında teşekkül edecek ve temyiz teşkilâtına ithal edilecek bir daireye müracaatla iktifa etmek mümkündür; tekrar ederim ki bunda kimse için bir mahzur yoktur; Güya mahkemelerde işlerin fazla uzadığı ve bu idarî makâmatta daha çabuk bitebileceği beyan edilmektedir; bu id'a doğru değildir; işler lâyikile takip edilmediği için, idari makâmatta çok, pek çok uzuyor; seneler ve seneler uzuyor; zaten bizim teklifimiz mevcut teşkilâtın adliye sarayının kapusu dışarısında bulunacaklarına kapusunun içerisine sokmak, hüküm verereklere hâkim vasfını izafe etmek, usulu muhakemeyi tatbik etmek ve fertle Devlet arasında-vatanın emniyetine doğrudan doğruya taâlluk etmeyen hususlarda - hak noktasından fark olmadığı fikrinin bariz bir tezahürünü tesis etmekten ibarettir.

Acaba hiç olmazsa vahdeti kazayı, vergi ve maadin meselelerinde temin edemezmiyiz? Bu iki hususta bu tecrübeyi yapmakta büyük bir mahzur tasavvur edilirmi?

Bu mutaleanın isabetine kanaat edenlerde bir hareket göremeyecekmiyim? Yoksa, çölde nutuk söyleyen hatip gibi, isabetlerinde hiç tereddüdüm olmayan bu mutaleanın hiç bir aksi sedası duyulmayacakmi?

Yine tekrarlıyorum: hakkı kaza, Adhıyenindir; Hâkimindir; İdarinin değildir.

Gad Franko Milâslı